

ישראלים ויהודים מגנים את בנין - קאריקטורה של רענן לוריא ב.טייסס' הלונדוני

במה שהוא אוהב לעסוק, כאמצע הישיבה ישב וניסח את הודעת הממשלה. היתה זאת הודעה שיקרית, שהתפוצצה תוך זמן קצר כרימוזיך בפני הממשלה עצמה. תמונה זו של ראשיה הממשלה שאינו מקשיב כאשר ממשלתו דנה באחת ההחלטות החמורות ביותר שהיא קיבלה אי-פעם, המתעלם מדיבורי סגנו והעוסק בחיבור מילים - היא שחיקה את ההרגשה שבגין תלוש מן המציאות, מן הסביבה. גם הוועדה הוסיפה: אין ביכולתנו לקבל את עמדת ראשיה הממשלה, שאיש לא העלה על הדעת שעלול לקרות מה שקרה.

היא כינתה את יחסו של ראשיה הממשלה, ארישון, וסיכמה: גיתן להניה שגילוי התעניינות על-ידו בנושא זה, אחרי שגורע לו על כניסת הפלאנגות, היה מגביר את ערנות שרהביטחון והרמטכ"ל לצורך כניסת אמצעים מתאימים, לקידום פני הסכנה הצפויה. חוסר מעורבות של ראשיה הממשלה בכל הנושא מטיל עליו מידה מסויימת של אחריות. מקורביו של בנין הפיצו את השמועה שבגין שאל אם אין הוא צריך להתפטר בעיקבות מיצא זה. למעשה לא היה צורך בשאלה.

כאשר ועדת החקירה ממלכתית, שהתמנתה על-סי החלטת הממשלה עצמה, מטילה על ראשיה הממשלה מורה מסויימת של אחריות" לאחד מפישיטי

בגין שמע לראשונה על החלטה להכניס את הפלאנגות למחנות - החלטה שהטילה את צילה על השנה כולה - בישיבת הממשלה שהתכנסה ביום ה' בערב, 24 שעות לפני כניסת ראשיה השנה תשמ"ג. זה היה אחרון שהפלאנגות כבר נכנסו למחנות והחלו בשחיטה, 36 שעות אחרי שהתקבלה החלטה על כך. הוא לא נרעש מכך שרבר כה חמור בוצע מבלי להודיע לו על כך מראש; יתכן שהיה מרוצה, בסתר ליבו, על כי "אריק" ו"רפול" קיבלו את המעשה על אחריותם, כך שיוכל להישבע בעתיד שלא היה שותף להחלטה.

מה שהתרחש באותה ישיבה של הממשלה נחרת בתודעתה הציבור לאחר מכן. התמונה שהצטיירה היתה כימעת סוריאליסטית.

לקראת סוף הישיבה השמיע רויד לוי את האזהרה, שכל ברדעת היה משמיע אותה. ללוי יש שכל ישר ופשוט, והוא גם היטיב להבין יותר מאחרים כיצד עלול ציבור מורחי להתנהג כמצבים מסויימים. במיקרה זה: אחרי רצח בשרי אל-ג'מיל, אמר לוי בישיבה: "כאשר אני שומע שהפלאנגות כבר נכנסות לשכונות מסויימות, אני יודע מהי משמעות הנקם אצלם, איוו שחיטה. אז איש לא יאמין שנכנסנו לעשות שם סדר, והאשמה תהיה בנו. לכן אני חושב שאנו כאן עלולים להיכנס למצב שבו נואשם, והסיעון שלנו לא יעמוד על רגליו..."

היו אלה דברי נבואה חיה, והם היו צריכים להרליק נודה ארומה גם אצל בנין. אבל בנין כלל לא הקשיב. הוא עסק באותה שעה

הוא לא ניחש כי המעשה האחד הזה יהרוס את מעמדו בעולם, יקעקע את שרידי הקונסנזוס הלאומי בישראל עצמה, יפער תהום בינו ובין חלק גדול מן הירד הצעיר וירדוף אותו במשך חודשים - ואולי שנים.

ברגע הראשון סבר, כנראה, כי המעשה בוצע על-ידי הפלאנגות בלי קשר לצה"ל, וכי אין זו אלא תקרית מצערת. אילו היה רגיש יותר לדם לא-יהודי, היה תופס מייד שקרה משהו מזריד, ואולי מגיב על כך מייד בצורה הולמת - עושה מיחווה יוצאת-ידוסן של חרטה לאומית וממנה בו במקום ועדת-חקירה. אבל בנין לא הבין, והאנשים סביבו סובבוו בכחש.

בעבר כבר היה מנחם בגין מעורב במעשי-זוועה שונים, מבלי שהדבר השפיע עליו. הוא פקד לתלות את שני הסמלים הבריטיים, בחורים מיסכנים וחפים מכל פשע, חיילים לא-קרקיים שנקטפו מן הרחוב באורח מיקרי. אולם הוא יכול היה להצדיק זאת בהכרח אכזרי להרתיע את הבריטים מפני הוצאתם להורג של אנשי-מחתרת יהודיים (טרוריסטים, בלשון השילטון).

חמור יותר היה מעשה דיריאסין. אולם בנין לא פיקד על הכוח, שביצע את הזוועה, ולא ידיו שפכו את דם הנשים והילדים. עד היום נטוש ויכוח על השאלה אם המפקדים המקומיים של אצ"ל ולח"י אכן רצו בשחיטה זו, או שהדברים התגלגלו מעצמם, בעיקבות שרשרת טראגית של מיקרים. בנין אמנם לא התבייש לנצל את הטבח ולהתפאר כי הודות לו ברחו המוני הערבים מן הארץ, אך ספק אם היה מודע לגמרי למשמעות דבריו.

הוועדה של צברה ושאתילא היתה שונה. היא אירעה בתחום-האחריות של ממשלת-ישראל. ועדת-החקירה הטילה אחריות, עקיפה על ממשלת-ישראל, שהוא עמד בראשה. היו גירסות מחמירות הרבה יותר, שהטיחו אשמה הרבה יותר ישירה בפני שרהביטחון והרמטכ"ל שלו.

דו"ח הוועדה טיפל במנחם בגין בכפפות של משי. הוא מתאר אותו כאדם שלא ידע בין ימינו ושמאלו, שלא היה מעורב במהלכים החשובים ביותר של המלחמה, שלא שאל שאלות ולא ביקש תשובות.

התמונה של ראשיה הממשלה תלוש ומנותק, "אסטרונאוט" המרחף בחלל החיצון, צוויירה כבר בר"ח זה.

גיתן לתמוה על שענין שיתוף הפלאנגות בכניסה למערב-ביירות, ומסירת התפקיד להן, לטהר את המחנות, נראה כה בלתי-חשוב, ששרהביטחון לא הודיע על כך לראשיה הממשלה ולא קיבל את הסכמתו להחלטה זו, נאמר בר"ח, שהוסף כרחמנות: אין אנו סבורים שיש לבוא בטרניה כלפי ראשיה הממשלה, על שהוא מיוזמתו לא התעניין בפרטיה-מיבצע של כניסה למערב ביירות ולא גילה על-ידי שאלות יזומות שהפלאנגות משתפות במיבצע זה. תפקידיו של ראשיה הממשלה רבים הם ומגוונים, והוא רשאי היה לסמוך על הדיוח האופטימי והמרגיע של שרהביטחון, שכל הפעולה מתנהלת ללא תקלות ובאופן המשיע-רצו ביותר.

מנחם בגין (בין דן סרידור ויחיאל קרישאי) מוסר את עדותו באוזניהם של חברי ועדת-החקירה יונה אפרת, יצחק כהן ואהרון ברק